

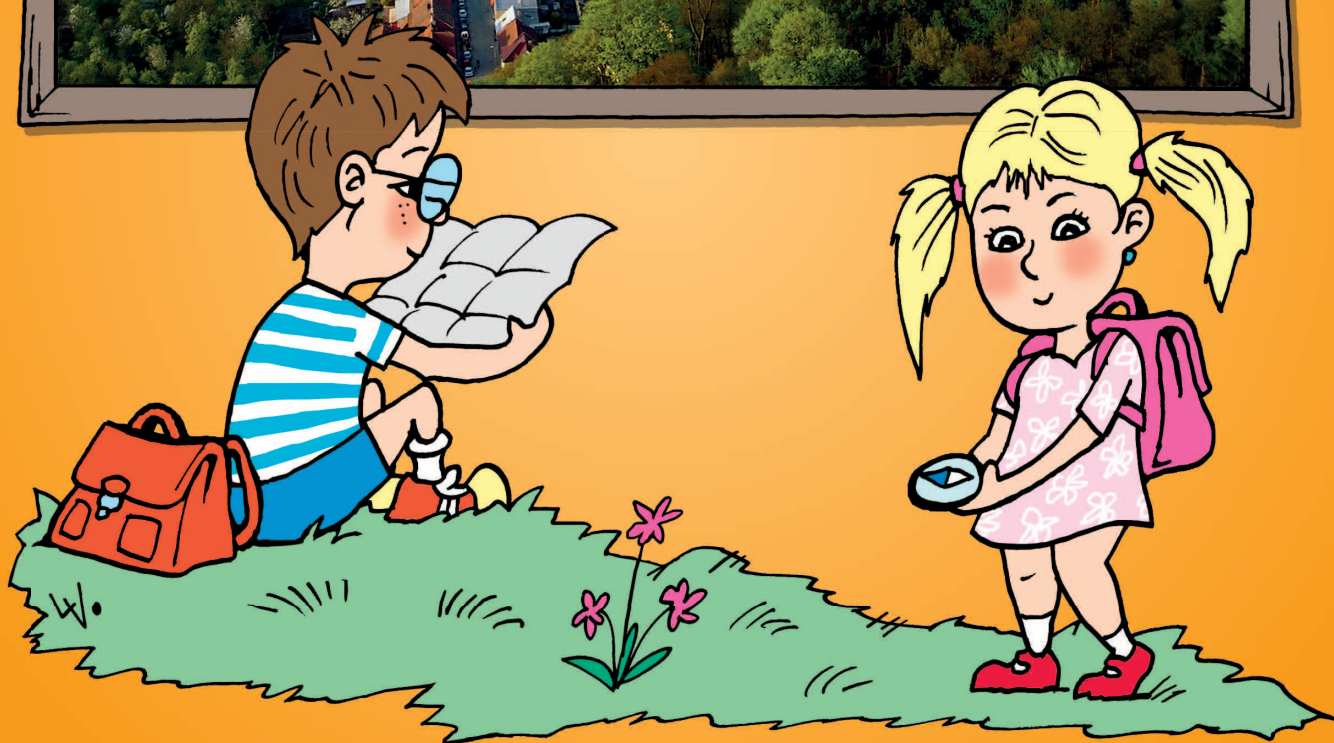
Čítanka prvouky

Boskovice

MAS
B+

MAS
PV

MAS
SpRP

Autoři textu: Mgr. Eva Liznová, PaedDr. Zdeněk Peša
Autoři fotografií: Mgr. Eva Liznová, Mgr. Anna Součková, Jaroslav Mazal
Autor ilustrací: Lubomír Vaněk
Autor dětské kresby: Filip Tlamka

Publikace byly vydány díky realizaci projektu spolupráce Programu rozvoje venkova s názvem:
Venkov-můj domov aneb „Víš, kde žiješ?“, který společně připravily Místní akční skupina
Boskovicko PLUS, o.s., Místní akční skupina Partnerství venkova a Místní akční skupina
Sdružení pro Rozvoj Poličska o.s.

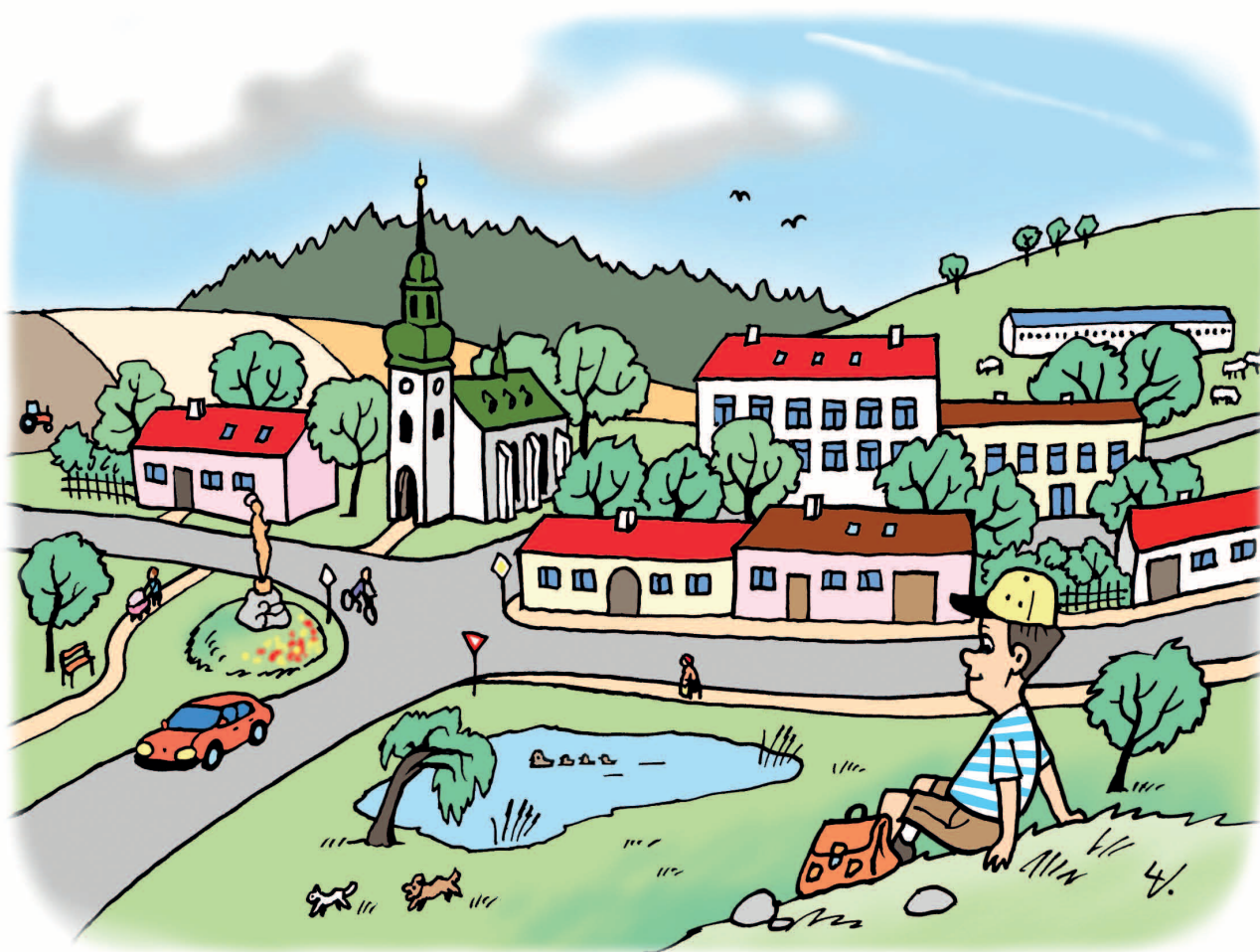
Grafická příprava: A.G.A. studio, s.r.o.

Vydáno v roce 2012

Domov a svět

Každý školák přichází do školy z místa, kde žije. Je to místo, kterému říkáme bydliště, nebo častěji domov. Pojmenováváme tak byt, ve kterém žijeme se svými rodiči, ale můžeme tak pojmenovat i širší okolí své obce i s okolní krajinou.

Listováním v této čítance se budeme snažit, abychom svůj domov poznali co nejlépe. Budeme se krajinu domova nejen učit poznávat, ale i chránit. Poznáme rostliny, zvěř, práci a také život dospělých. Zjistíme, že krajina našeho domova sousedí s jinými krajinami. Ty pak sousedí s dalšími a všechny jsou součástí naší vlasti – České republiky.

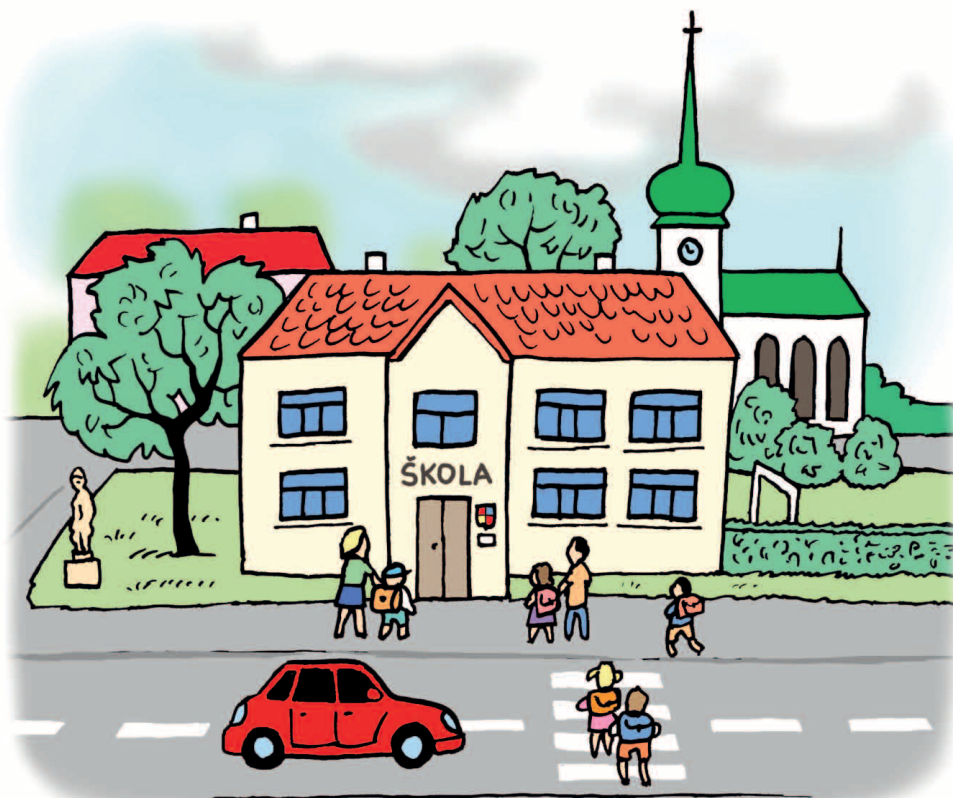
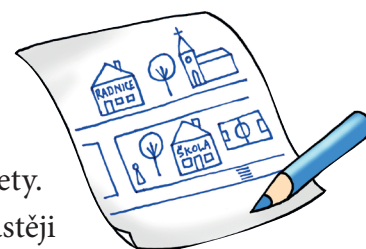

Okolí školy

Měsíc září zahajuje nový školní rok. Na každém místě v celé naší zemi se začínají po prázdninách učit žáci ve svých školách.

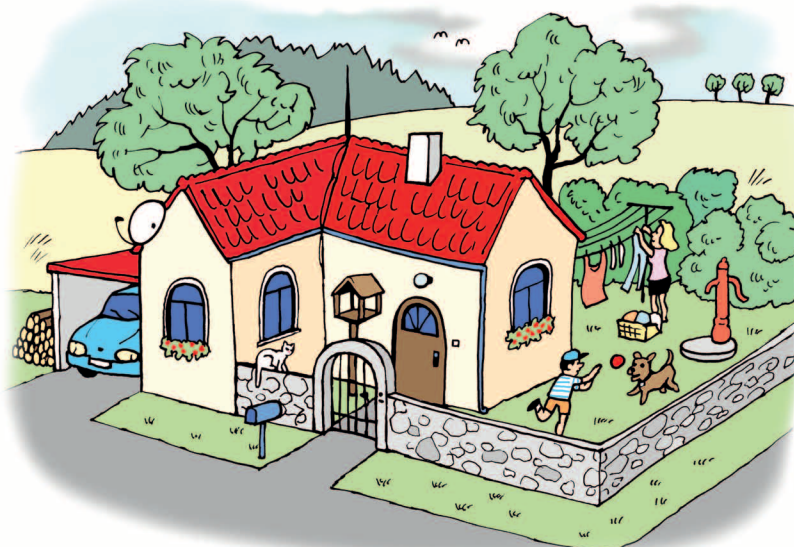
Přivítají je jejich učebny s lavicemi a židličkami, šatny, chodby i kabinety. Aby se ve škole mohli učit, musí do ní přijít nebo se nechat dovézt, nejčastěji autobusem.

V okolí školy se pohybuje hodně dětí, a proto musí být děti i řidiči vozidel v silničním provozu velmi opatrní.

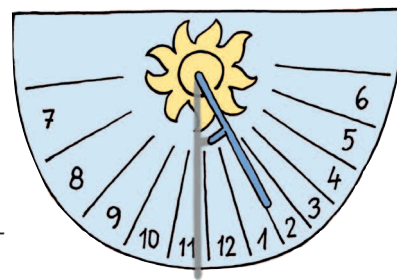
Okolí domova

Když se řekne slovo domov, představí si každý z vás svou maminku, tatínka, své blízké. Potom si vzpomenete na dům, ve kterém bydlíte, na stromy a květiny na zahrádce. Na místo, kde si rádi hrajete. Jistě si vzpomenete také na své první výpravy do okolí domova.

Polední stín

Slunce na bezmračné obloze ozařuje svými paprsky vše, co je na zemi. Pak mají i lidé, domy a stromy svůj stín. Ten je ráno a večer dlouhý, v poledne nejkratší. Ještě jednu zvláštnost má polední stín. Slunce v poledne svítí od jihu a krátký stín předmětů směřuje k severu.

Řekli jsme si, že jak se pohybuje Slunce na obloze, mění se i poloha stínu. Toho využívali naši předkové, když umísťovali na stěny zámků a kostelních věží sluneční hodiny. Pokud bychom si je chtěli pořídit i my, postupovali bychom takto:

Na rovnou plochu před domem nebo školou vbodneme do země asi 1 metr dlouhou tyč. Každou celou hodinu vyznačíme stín, který tyč vrhá na zem. Zatlučeme zde kolík nebo vyryjeme do země rýhu. Místo označíme číslem, které odpovídá času na hodinkách. Druhý den již hodinky nepotřebujeme, protože stín tyče ukáže na vrypech či kolících postupující čas a denní hodinu.

V naší zemi používáme tzv. letní čas. Proto nejkratší stín, směřující k severu, bude podle letního času seřazených hodinek nikoli ve 12 hodin, ale ve 13 hodin (jedna hodina odpoledne).

Světové strany

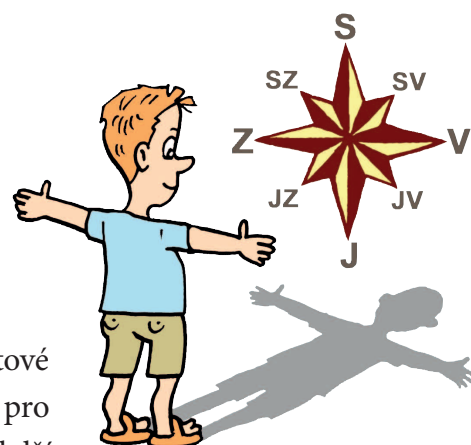
Řekli jsme si, že v pravé poledne ukazuje stín předmětu na sever. Postavme se tedy v poledne tak, aby nám slunce svítilo do zad. Náš stín ukazuje na sever, upažená pravá ruka na východ, levá na západ a zády stojíme k jihu.

Sever (S), jih (J), východ (V) a západ (Z) jsou hlavní světové strany. Protože vyznačení čtyř hlavních světových stran pro přesnější určení směrů v krajině nestačí, používáme ještě další čtyři směry. Ty nazýváme vedlejší světové strany.

Mezi severem a východem – severovýchod (SV), mezi jihem a východem – jihovýchod (JV), mezi jihem a západem – jihozápad (JZ) a mezi severem a západem – severozápad (SZ).

Vyznačení hlavních a vedlejších světových stran se nazývá směrová růžice.

Protože určení světových stran, například podle poledního stínu, není příliš přesné, používají lidé k určení světových stran kompas. Jeho otočná magnetická střílka směřuje vždy na sever!

Kam směřuje nejkratší stín?

Kam směřuje stín předmětů při západu slunce?

Která světová strana je proti východu? Která proti jihozápadu?

Kam směřuje magnetická střílka kompasu?

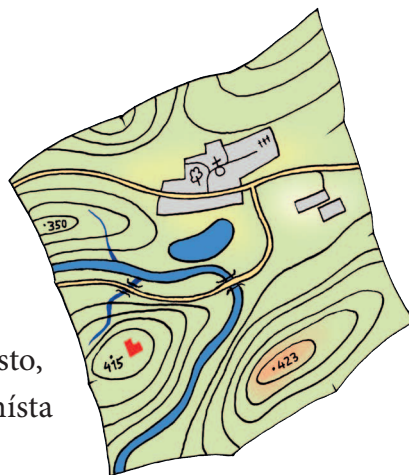

Na vyhlídce

Vyhledáme-li vyvýšené otevřené místo v krajině, kde nám nebrání ve výhledu stromy, pak můžeme otevřít mapu a najít v ní celou řadu věcí, které tvoří krajinu, jež pozorujeme – například kopce a potoky, lesy i budovy.

K orientaci mapy nám pomůže kompas s určením severu. Místo, kde stojíme, je pak v nějaké výšce, kterou lidé určují podle výšky místa nad mořem. Té říkáme nadmořská výška.

V mapě najdeme u vrcholku kopců čísla, která udávají nadmořskou výšku v metrech. Tvary kopců a údolí v mapě označují vrstevnice. Jedná se o čáry v mapě označující stejnou nadmořskou výšku ve vrstvách. Jsou-li vrstevnice blízko sebe, znamená to, že je svah strmý, větší vzdálenosti vrstevnic pak naopak znamenají pozvolné stoupání či klesání krajiny.

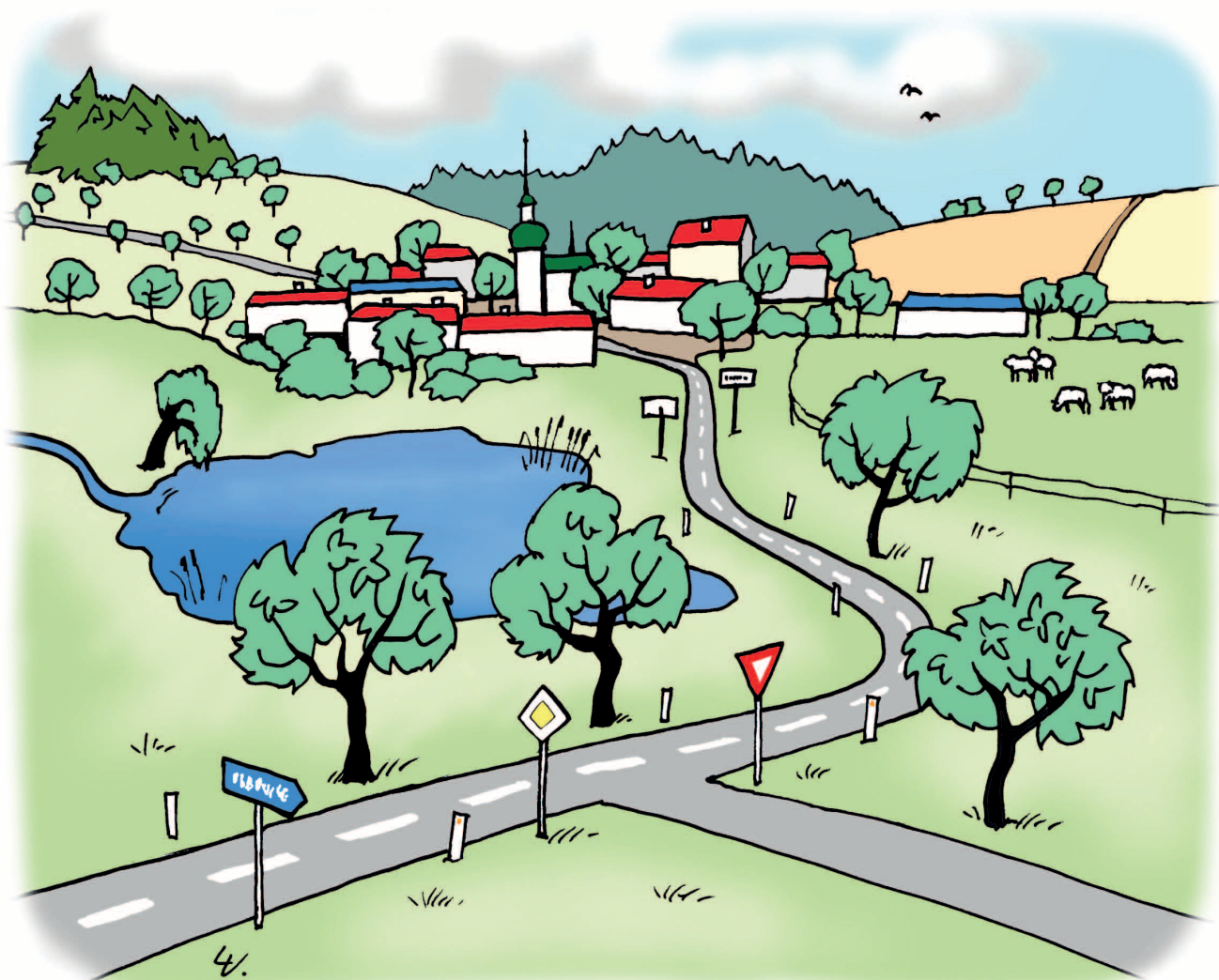

Poloha obce v krajině

Obce vznikaly postupně výstavbou obydlí v původní, člověkem nepoznamenané krajině plné lesů a stepí protkané vodními toky.

Vznikaly tam, kde byly pro život člověka dobré podmínky a kde krajina poskytovala možnost obživy. Tou bylo dříve především zemědělství. Pole a políčka získali lidé pokácením lesů, potřebu vody pak naplnila blízkost potoků a řek.

Spojení mezi obcemi tvořila síť cest a později silnic vedoucích od jedné obce ke druhé. Podél těchto cest se pak v obcích stavěly další a další domy.

Dopravní značky, dopravní kázeň

Dopravní ruch musí být řízen, aby nenastal nepřehledný zmatek. Neštěstí na silnicích přibývá, a proto ve všech obcích, i v těch s menším provozem, musí se všichni lidé řídit dopravními značkami.

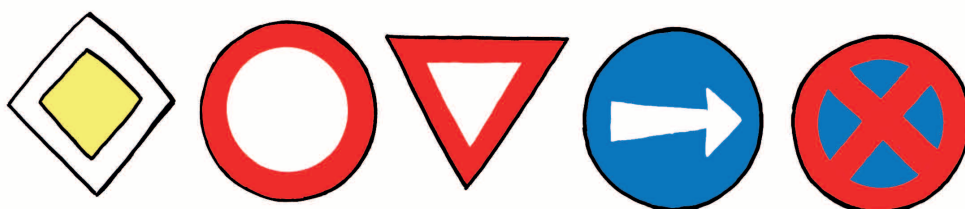
Protože i ti nejmenší žáci školy se podílejí na dopravním ruchu obce jako chodci, budeme si prozatím pamatovat, že jsou značky, které dávají výstrahu – výstražné, zakazující – zákazy, prikazující nebo ty, co něco vysvětlují nebo radí – informační.

Nakresli dopravní značky, které jsou na silnici a ulicích v okolí tvé školy. Vysvětli, co znamenají.

Viděl jsi křižovatku řízenou světelnými signály? Kde?

Spojení obce se sousedními obcemi

Někteří spolužáci dojíždějí denně do školy, někteří rodiče do zaměstnání. Někdy se vypravíme za svými příbuznými či známými, kteří žijí daleko od nás. Často jim potřebujeme dát nějakou zprávu.

Pro všechny tyto případy je nutné spojení obce se sousedními obcemi i do dalších míst. V minulosti nebylo tolik možností spojení s okolím jako dnes – chodilo se pěšky, jezdilo na koni nebo na voze, až v předminulém století byla do mnoha obcí zavedena železnice.

Rychlým a užitečným služebníkem je telefon, s jehož pomocí můžeme hovořit nejen s kamarádem v sousedním domě, ale i s lidmi za oceánem. Rychle můžeme komunikovat pomocí sms zpráv z mobilního telefonu, nebo e-mailem prostřednictvím počítače. Důležité, osobní dopisy a balíky posíláme poštou. Každá pošta má své směrovací číslo, které se uvádí do adresy.

Dopravní nehoda

Protože jsou děti účastníky silničního provozu, mohou se zde stát svědky nebo dokonce účastníky dopravní nehody. Často ji zaviní svojí neopatrností řidiči, ale i chodci. Mezi chodci jsou to často právě děti.

Důležitá telefonní čísla:

Policie..... **158**

Záchranná služba..... **155**

Hasiči **150**

Tísňové volání **112**
(jednotné evropské číslo)

Dopravním nehodám lze ale předcházet. Především dodržováním pravidel silničního provozu, ale také opatrností při přecházení vozovky, nebo dokonalým vybavením jízdního kola.

Jestliže však už k dopravní nehodě dojde, mohou pomoci i děti. Nejspolehlivěji pomohou, když přivolají co nejrychleji někoho dospělého. Ten zařídí vše nezbytné, přivolá policii a záchrannou službu. Někdy, když auto hoří, nebo je nutné zraněné z vozu vyprostit, jsou přivoláni hasiči. Může se stát, že žádná dospělá osoba není k dosažení. Potom se musíte zachovat jako dospělí a pomoc přivolat sami.

Přestože jsou tato telefonní čísla v každém telefonním seznamu, zapiš si je raději hodně hluboko do své paměti!

Viděl jsi někdy dopravní nehodu?

Co se stalo?

Předved' telefonický hovor při ohlášení dopravní nehody. Kam budeš volat?

Jak se máš chovat jako chodec?

Jak přecházíš ulici?

Víš, jak se chovat na zastávce autobusu?

Na co musíš dbát jako cyklista?

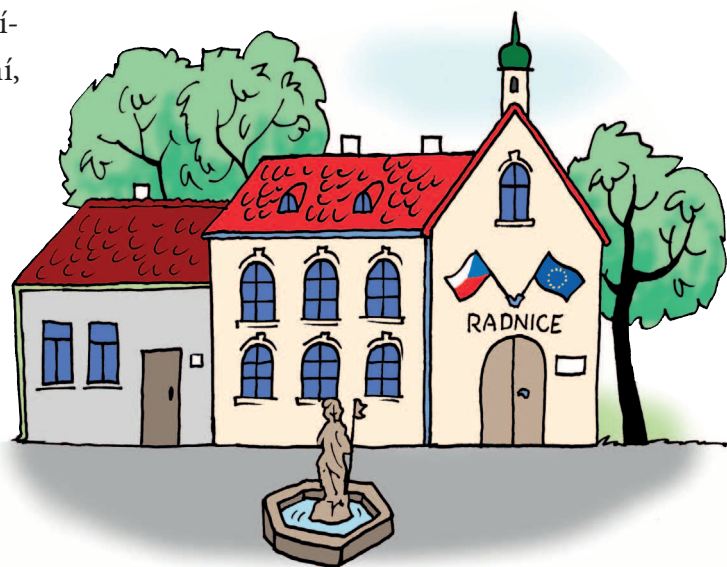
Radnice, obecní úřad

Všechny obce a život v nich řídí samospráva obce, kterou tvoří lidé, které si zvolili občané ve volbách. Říkáme jim zastupitelé. Ti pak ze svého středu zvolí starostu a ve větších obcích také radu obce. Starosta pak stojí v čele obecního či městského úřadu.

Úkolem zvolených zastupitelů je, aby po jejich čtyřleté volební období dělali vše potřebné, co občanům pomáhá ke spokojenému životu. Jejich úsilí zhodnotí pak občané v dalších volbách.

Není toho málo, co mají na práci, například starost o místní komunikace, zdravotnická zařízení, školy, kulturní a sportovní zařízení, starost o veřejnou dopravu, vodovod a kanalizaci, o dobré životní prostředí, likvidaci odpadů a další oblasti života obce.

Občané by měli městskému úřadu při plnění všech těchto úkolů podle svých možností pomáhat.

Služby v obci

Mnoho věcí si lidé ve svých domácnostech udělají sami. Někdy však jejich šikovnost nestačí, jindy si chtějí ušetřit námahu a čas. Použijí tedy služeb poskytovaných pracovníky příslušné profese. Ne každý si poradí s kapajícím kohoutkem, málokdo vymaluje byt a opravu televizoru můžeme svěřit jen odborníkům.

Obchody, čistírna oděvů, autoopravna, kadeřník, krejčovství, klempíř, elektrikář, švadlena; to je jen námatkou několik služeb, které lidé v obci vyhledávají.

Mezi služby pro občany řadíme i služby pošty a banky, například spořitelny. Platí, že čím více je dobrých služeb v obci, tím lépe a spokojeněji tam lidé žijí.

Které služby využívá vaše rodina nejčastěji?

Které služby jsou u vás v obci?

Za kterými službami musí občané jezdit jinam?

Které služby poskytují ostatním občanům tví rodiče, příbuzní a známí?

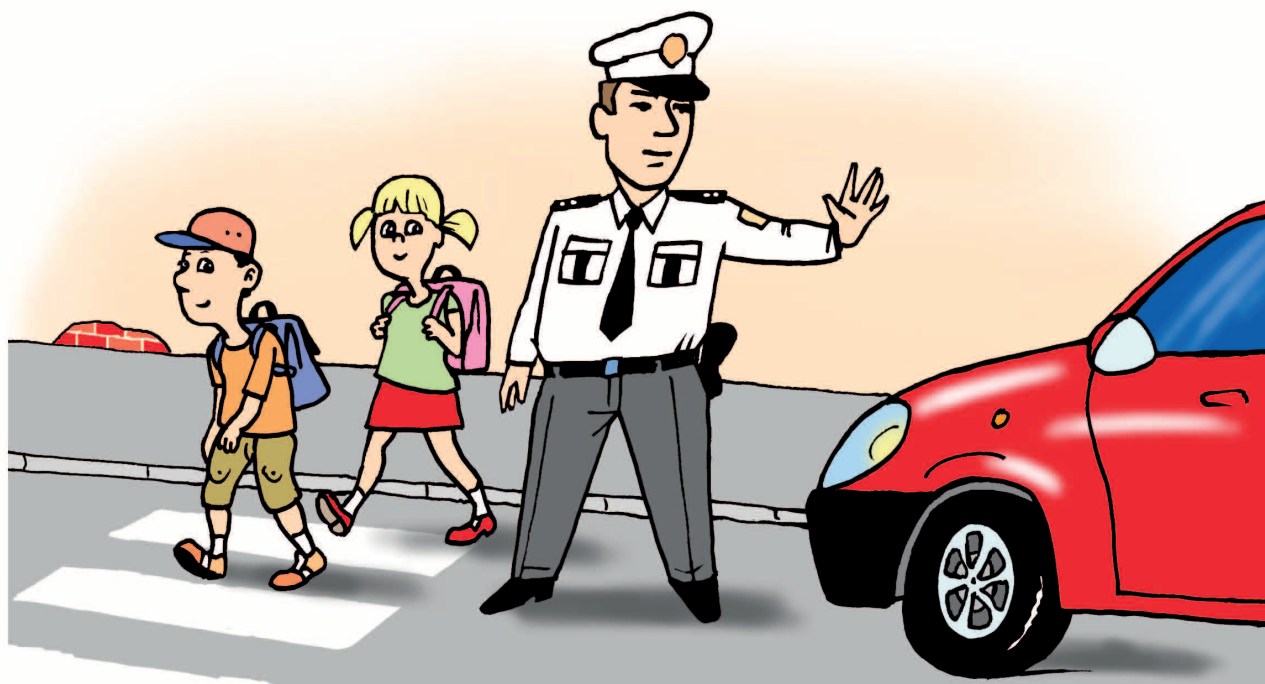

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví je největší a nejcennější bohatství každého člověka a zdraví občanů je důležité pro každý stát. Zdravé děti chodí pravidelně do školy, zdraví občané pracují v továrnách a podnicích.

Nemoc dětí i dospělých výrazně zasahuje do jejich života. Péče o zdravotní zařízení je proto jeden z hlavních úkolů státu.

O bezpečnost občanů se stará Policie České republiky, v některých obcích jim pomáhá obecní či městská policie.

Kultura a sport v obci

Většina lidí v našem okolí jsou lidé kulturní. Dovedou ocenit vzdělání, rádi čtou, vkusně se oblékají. Téměř každá domácnost má knihovnu, rozhlasový přijímač, televizor, sbírku CD s hudbou, kterou členové domácnosti poslouchají. V bytech najdeme obrazy, sklo, porcelán a jiné věci, které si lidé pořízují pro radost.

Mezi důležité chvíle života občanů patří čas věnovaný sportu. O jeho dobrém vlivu na naše zdraví nikdo nepochybuje.

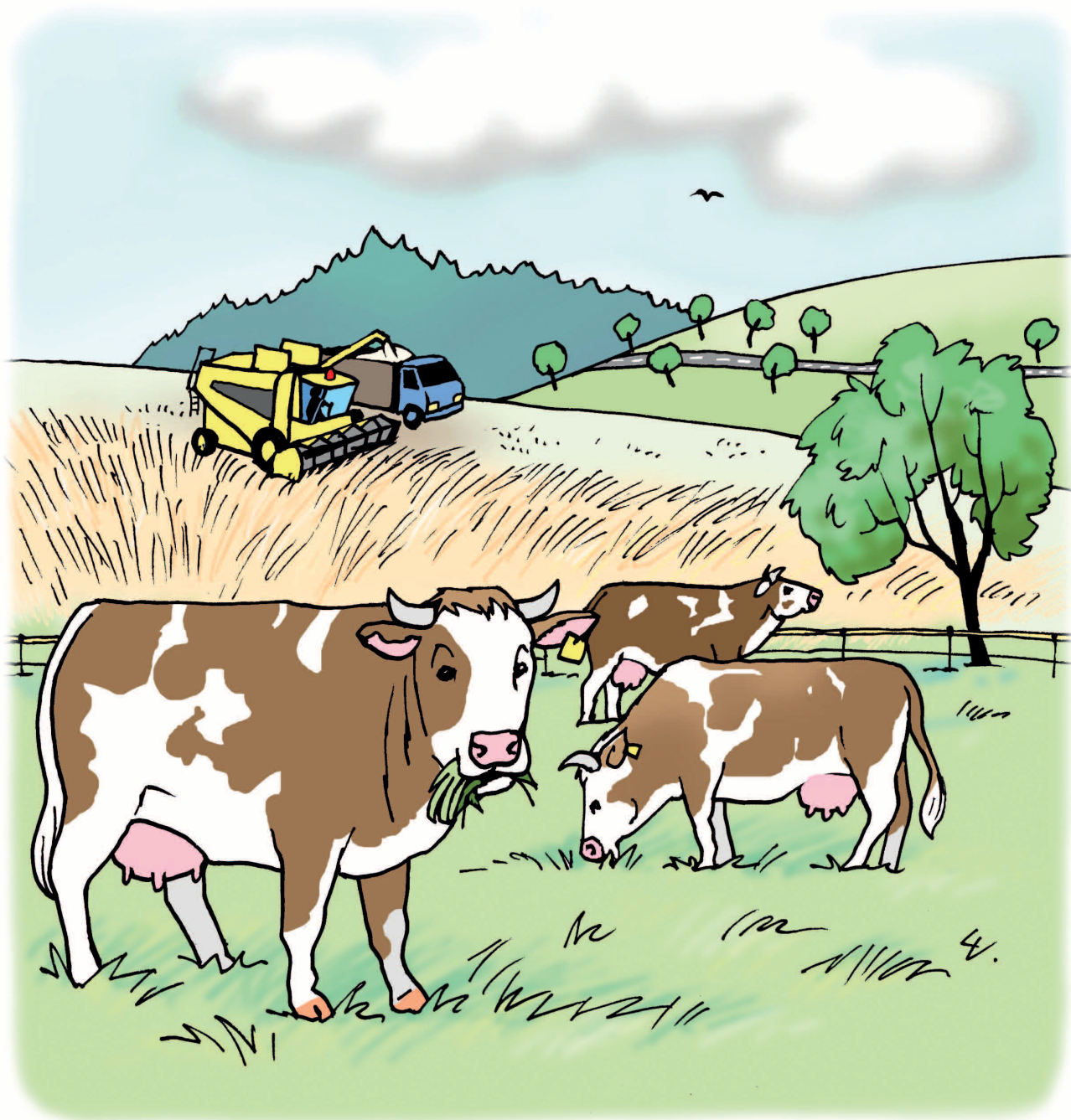

Zemědělství v obci

Zemědělství je činností člověka, která jej provází od nepaměti. Vedle pěstování řady plodin chováme i domácí zvířata. Právě práce lidí v zemědělství zajišťuje výrobu potravin.

Na rozdíl od těžké práce v minulosti je dnes práce v zemědělství sice často namáhavá, ale díky moderním strojům a zařízením pracuje v zemědělství mnohem méně lidí, než tomu bylo za časů našich prarodičů.

Vedle chovu hovězího dobytka, prasat, ovcí a drůbeže se zemědělci v regionu zabývají pěstováním řady zemědělských plodin. To se děje převážně prostřednictvím velkých zemědělských podniků, zatímco práce na malých farmách se často zaměřuje na ekologické zemědělství bez použití průmyslových hnojiv.

Výrobní podniky v obci

Rodiče některých žáků školy pracují v úřadech, ve zdravotnictví, jako řidiči, v obchodech i v zemědělství. Někteří také samostatně podnikají – ve stavebnictví, ve službách, kovovýrobě. Mnoho lidí pracuje ve výrobních podnicích.

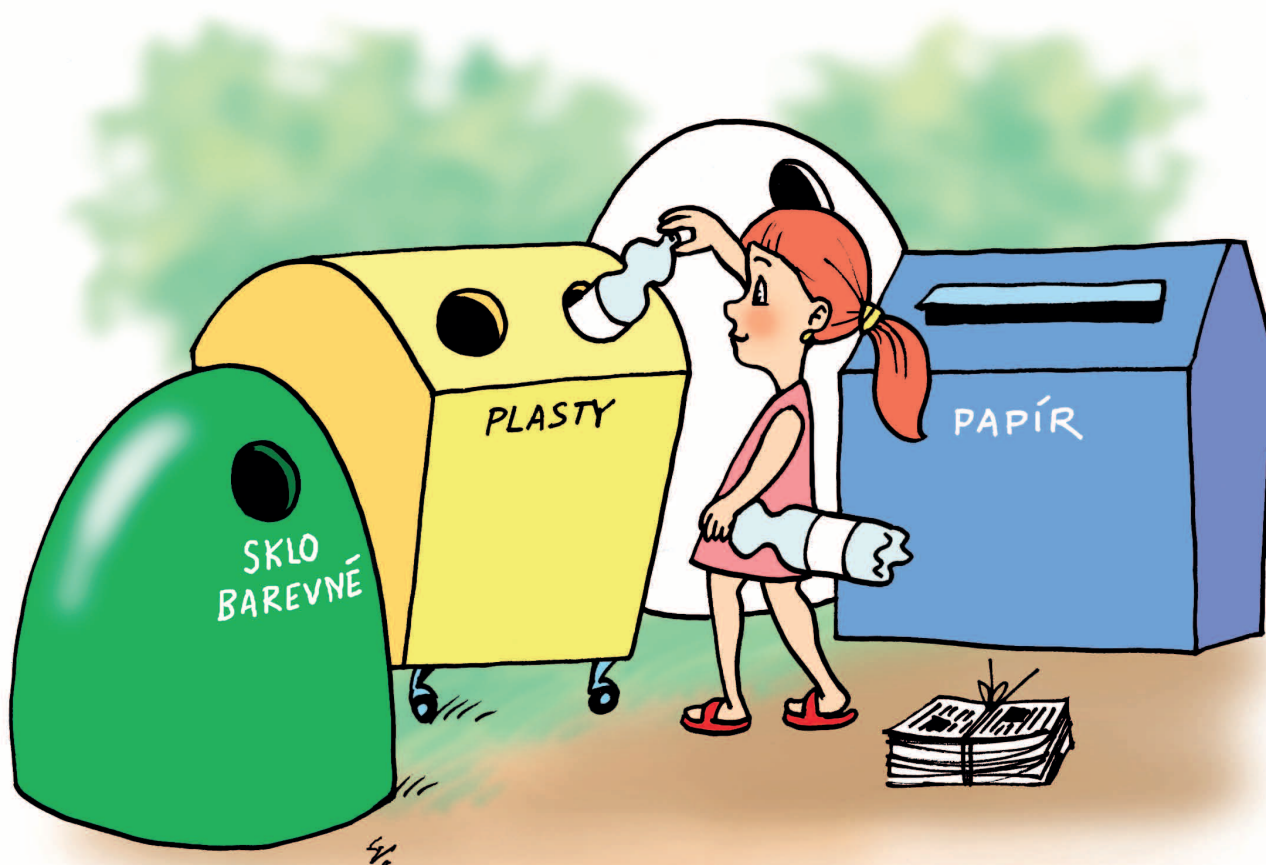
Životní prostředí v obci

Člověk ve svém životě spotřebovává mnoho surovin, stejně jako produkuje velké množství odpadů. Při průmyslové výrobě bývá ohrožen vzduch, voda, půda, rostliny i živočichové. Vedle krajiny lesů, polí a luk existují i krajiny činností lidí hodně poškozené.

Z tohoto důvodu je třeba přírodu chránit, abychom uchovali zdravé životní prostředí pro všechny živé tvory a hlavně pro lidi, kteří budou na zemi žít po nás. Ochrana životního prostředí je nezbytná.

Splaškové vody z kanalizace nemůžeme vypouštět do volné přírody, ale musíme čistit v čistírnách odpadních vod, odpad z domácností třídíme tak, aby do spaloven či na skládky byl odvážen jen ten, který už nedokážeme využít.

Ve třídění odpadů v domácnostech často nejvíce pomáhají děti v domácnostech a žáci škol.

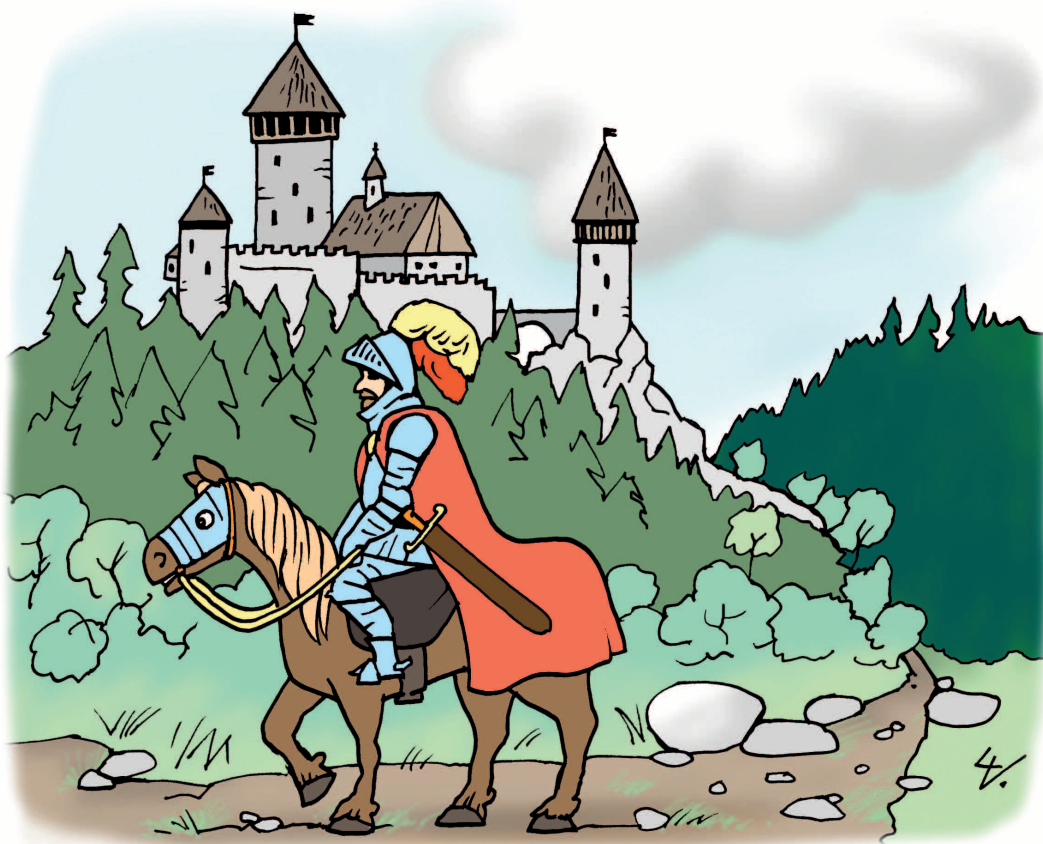
Co víme o minulosti obce

Každá obec má svoji minulost – historii několika století. V krajině najdeme vedle zřícenin hradů i mnoho pozůstatků zaniklých obcí, dnes již jen hromad kamení v polích či lesích.

Mnoho původně malých obcí se rozrostlo do velikosti měst. Výstavba nových domů v některých obcích pokračuje rychleji, jinde pomaleji. Na místě starých domů rostou nové, řada starších domů je opravována či přestavována.

Naši předkové zažívali často těžké doby, v historii obce však najdeme i úspěchy a také mnoho významných rodáků.

Historii své obce by měl znát každý. Děti se dozvídají hodně prostřednictvím vyprávění starších lidí a příbuzných nebo z různých pověstí.

Pověsti o obci a okolní krajině

Každá obec má své pověsti, které dědečkové či babičky vypravovali svým vnukům. Když děti zestárlý, zase je předávaly svým vnoučatům. Sem tam si něco přidaly, leckdy se o některé události začala vypravovat pověst nová.

Tak máme pověsti plné pohádkových postav i nepohádkových příběhů. Určitě jste z místa vaší obce nějakou slyšeli. Umíte ji vyprávět?

Poznávání okolní krajiny

Naše vlast je krásná. Střídají se tu roviny v blízkosti řek s kopcovitou krajinou i horami. Podle zásahu činnosti člověka do krajiny rozlišujeme několik typů krajiny:

Přírodní krajina

Tak říkáme krajině kopců, vrchovin, či hlubokých lesů málo poznamenané činností lidí.

Kulturní krajina

Pokud je krajina na první pohled ovlivňována činností lidí, jako je například zemědělská činnost, hovoříme o krajině kulturní. V ní člověk hospodaří.

Lesohospodářská krajina

Je krajina člověkem vysazených lesů, které nahradily původní porost. Je určena k těžbě dřeva. Vytěžený les je nahrazen výsadbou nového. Nerovnováha mezi těžbou dřeva a výsadbou nového lesa může krajinu velmi poškodit.

Zemědělská krajina

Je krajina polí, pastvin, luk, případně vinic či chmelnic. Velkoplošná zemědělská výroba a necitlivé postupy při setí a sázení hospodářských rostlin mohou vést k erozi půdy, která je nenahraditelná.

Umělá krajina

Těžební krajina

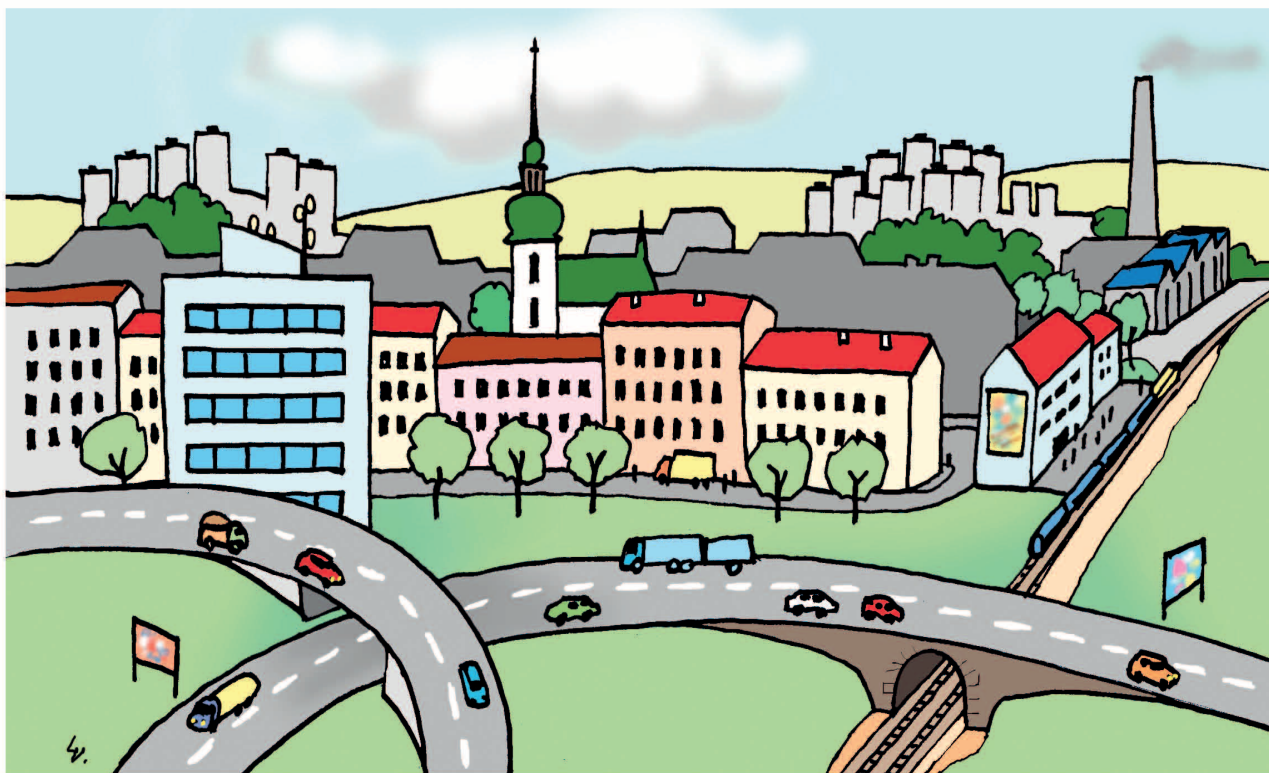
V některých částech naší země se těží důležité horniny a nerosty. Takovou krajinu je po ukončení těžby zase třeba navrátit přírodě.

Průmyslová krajina

Krajina průmyslová je plná továrních budov, hal a skladů, silnic a železnic s provozem způsobujícím zátěž životního prostředí.

Městská krajina

Je krajina domů, bloků domů, ulic a náměstí, obchodů a nádraží. Je to krajina nejvíce pozměňená lidskou činností.

Vody v krajině

Voda je nositelkou života. Při jejím nedostatku rostliny i živočichové hynou. V našem kraji je poměrně dost srážek, protože zde často prší. Nejlepší zásobárnou vody je les, který vodu zadržuje. Plocha lesů však není velká. Z tohoto důvodu je nutné, aby vytěžené dřevo v lesích bylo nahrazeno mladým lesem.

Po deštích se zadržovaná voda vпитá do země, vzniká tak podzemní zásoba vody. Na některých místech vyvěrá jako pramen a vytváří potůček stékající do údolí. Postupným sloučením více potůčků vzniká potok. Ze soutoku několika potoků se stává řeka.

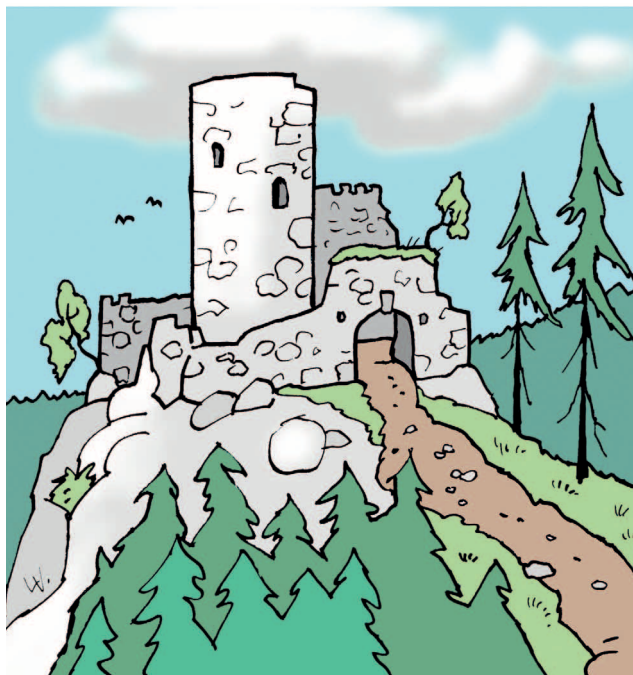
Historické památky v krajině

Život našich předků připomínají do dnešních dní různé stavby, které si lidé stavěli z nejrůznějších důvodů.

Na kopcích můžeme najít zříceniny nebo dosud zachovalé hrady jako opevněná sídla dřívějších pánů. Ti si později nechali stavět mnohem honosnější a pro bydlení vhodnější zámky.

Pro bohoslužby bylo postaveno mnoho kostelů a kaplí, kolem cest nacházíme řadu křížů a božích muk. Nezřídka na těchto stavbách najdeme i letopočet, kdy byly postaveny.

Ve městech můžeme vidět staré měšťanské domy, na venkově pak zachovalá selská stavení stavěná ze dřeva.

Jak se obec a okolí mění

Dnes, v době mobilních telefonů, internetu, satelitní televize a robotů v továrnách zapomínáme, že ještě nedávno tyto technické vynálezy člověk neznal.

Automobilová doprava zkrátila vzdálenosti a události z celého světa máme díky internetu a televizi takřikajíc z první ruky.

Stísněné a po večerech temné domy bez elektřiny, prašné cesty, vozy tažené koňmi, školáci docházející do školy bez bot. To je obraz ani ne sto let starý.

Rozhlédněme se po svém okolí a zkusme se zamyslet, jak se naše obec a náš domov změnily. Určitě vám při tom pomohou při vyprávění vaši rodiče nebo dědečkové a babičky.

4.

Orientace v místní krajině

Domov a svět

Probouzíme se do nového dne a kolem sebe vidíme náš domov – byt, dům, lidi, kteří s námi společně žijí. Domovem je nejbližší okolí našeho bydliště, město a vesnice, ale i celá naše vlast. Všimněte si krajiny na obrázku. Asi je vám dobře známá. Je to město, kam chodíte do školy. Na následujících stránkách nás čeká společné putování místy blízkými i vzdálenějšími.

Co všechno vidíte na obrázku krajiny?

Jak vypadá okolní krajina? Je spíše kopcovitá, nebo rovinatá?

Je to krajina s poli, loukami, nebo převládají lesy?

Je v krajině nějaké vodstvo? Je tam potok, řeka, vodní nádrž?

Protínají krajinu silnice a cesty hustě, nebo řídce?

Okolí školy

Slovo škola je jedno z nejrozšířenějších slov po celém světě. Podobně psané nebo vyslovované je najdeme v nejrůznějších jazycích. Pod jeho obsahem si představíme žáky, učitele, budovy a jejich okolí.

Podle historiků existovala v Boskovicích škola už počátkem 15. století. Během let měly budovy škol všechny podoby. Naše dnešní boskovická základní škola vypadá možná trochu jinak, než jak ji znali vaši rodiče, dědečkové a babičky. Ale mnozí z nich ji navštěvovali také a dnes s vámi rádi zavzpomínají na svoje školní léta.

Při prohlídce školy si všímáme nově opravených a vybudovaných prostor. Ovšem i ty starší části jsou uzpůsobeny tak, aby se nám v nich dobře pracovalo a sloužily správně potřebám žáků i učitelů. Moderní technika usnadňuje každodenní povinnosti.

Ve škole trávíme velkou část dne. Abychom se v jejím prostředí cítili příjemně, je poblíž mnoho zeleně, jsou tu místa pro odpočinek a pro sportovní vyžití. V dnešní uspěchané době máme bohužel blízko školy i dost frekventované silnice. Auta se předhánějí, často je problém přejít bezpečně přes cestu.

Někteří žáci přicházejí z domova do školy pěšky, další vozí rodiče autem, jiní využívají autobus. Je důležité, aby každá z cest byla bezpečná.

*Zjistěte, kdy byla postavena vaše škola. Kolik je to roků?
Chodili do této školy také někteří vaši příbuzní?
Vypadala školní budova vždycky stejně jako dnes? Co se změnilo?
Popiš okolí své školy. Co se vám ve škole a jejím okolí líbí? Co by se mohlo změnit?
Jak se dostáváš každý den do školy? Je okolí vaší školy bezpečné?
Popros své rodiče nebo prarodiče, aby ti vyprávěli o svých školních létech.*

Okolí domova

Jeden bydlí v bytě panelového nebo bytového domu, druhý bydlí v rodinném domku. Někteří žijí ve městě, jiní na vesnici. Ať už naše obydlí vypadá jakkoli, je to náš domov.

Denně se sem vracíme ze školy. Často si v okolí svého domova hrajeme s kamarády, potkáváme známé, zkoumáme prostředí. Jsme rádi, když se zde cítíme příjemně a když se nám tu líbí. Rychle si všímáme všech změn a posuzujeme, zda jsou k lepšímu nebo horšímu.

*Popiš, jak vypadá tvoje bydliště. Liší se bydlení na vesnici od bydlení ve městě?
Kde stojí váš dům, co je v jeho okolí?
Kde bydlí tvoji kamarádi? Je to blízko nebo daleko od vašeho domu?
Co se ti v okolí domova líbí a co ne?*

Na vyhlídce

Nyní si zajdeme na vycházku. Pokusíme se najít několik vyhlídek nad Boskovicemi, ze kterých bychom mohli dobře pozorovat polohu města v krajině.

Nejlepší pohled je asi ze zříceniny hradu. Slušnou vyhlídku nabízí i kopec Vinohrádky (západně od Boskovic), lesní cesta pod Oborou (jižní pohled), kopec Rovná (jihozápadně) a dřevěná vyhlídka na cestě pod hradem (východní strana Hradního kopce). Pěkný rozhled máme také z věže radnice na náměstí. Vše, co můžeme ze zvoleného stanoviště vidět, se nazývá obzor. Všimáme si krajiny i městské zástavby.

Nejprve se zdá, že je všeho tolik, že nevíme, na co se dívat dříve. A tak si to hezky rozdělíme. Největší budovy: nemocnice, kostel sv. Jakuba, radnice, gymnázium, pedagogická škola, speciální škola. Pokusíme se najít naši školu, železniční stanici, autobusové nádraží. Najdeme nějaká hřiště, která to jsou? Fotbalové hřiště, zimní stadion, koupaliště.

Najednou máme pocit, že se začínáme víc a víc orientovat ve svém okolí. A tak ještě najdeme náš dům a náměstí. Už si všímáme nejširších ulic ve městě, až uvidíme i ty drobnější.

Krajina kolem města je kopcovitá, protkaná lesy, loukami i poli. V dálce vidíme sousední obce.

*Z kterého místa v Boskovicích jste pozorovali okolí? Proč jste si toto místo vybrali?
Chodíš s rodiči na vycházky po městě a jeho okolí? Čeho jste si všimli?
Kterým směrem od Masarykova náměstí je naše škola?
Kterým směrem je tvoje bydliště?*

Poloha obce v krajině

Nejprve několik údajů: Boskovice leží na střední Moravě, na hranici mezi Boskovickou brázdou a Dražanskou vrchovinou, v nadmořské výšce 380 m, asi 40 km severně od Brna. Katastrální výměra je 2 782 ha, počet obyvatel asi 11 000. Jsou druhým největším městem okresu Blansko, který spadá do Jihomoravského kraje.

Na vyhlídce jsme zjistili, že krajina kolem města je spíše kopcovitá. Kopce jsou většinou zalesněné. Poblíž se objevují i rozsáhlá pole a louky. Nedaleko je vodní nádrž. Krajinou se vine i říčka a potoky.

Boskovice rozhodně neleží na rovině. Velice jednoduše se dá říci, že střed města je na kopci, tedy mnohem výše než některé okrajové části města.

Nejnižší je položena východní strana města podél říčky Bělé. Nejvyšším bodem je Bašta, místo na jižní straně, na kterém stál starý hrad, 487 m nad mořem. Nynější zřícenina hradu je ve výšce 460 m nad mořem. Výše je také severovýchodní strana u Doubravského kopce.

Přijíždíme-li do Boskovic z jihozápadu od Lhoty Rapotiny, ze západu od Mladkova, ze severozápadu od Chrudichrom, ze severu od Knínic, či z jihovýchodu od Valchova, cesta k Masarykovu náměstí je vždy do kopce.

Podél Hradního kopce na jižní straně se Pílským údolím vine říčka Bělá. Do Boskovic přitéká od východu z vodní nádrže Boskovice.

V blízkém okolí Boskovic se objevují ještě dva potoky. Na západním konci Bílkovy ulice vyvěrá z kanalizace Boskovický potok, který teče podél silnice na Lhotu Rapotinu a vlévá se do Bělé pod mostem v Pílském údolí. Od východu z části zvané Pod Bořím k městu přitéká také potok Kamenice.

Jak se jmenuje nejvyšší kopec v Boskovicích?

Znáš názvy boskovické říčky a potoků? Proč mají taková jména?

Je v Boskovicích některé hodně vyvýšené místo, ze kterého může být pěkný výhled?

Sousední obce

Do boskovických škol dojíždějí děti z mnoha okolních obcí.

Samozřejmě nejbližší to mají Boskováci. Pak děti ze čtyř malých vesnic, které jsou dnes částmi obce Boskovice. Je to Bačov, Hrádkov, Mladkov a Vratíkov.

Mezi okolní vesnice dále patří: Chrudichromy, Jabloňany, Knínice u Boskovic, Lhota Rapotina, Ludíkov, Němčice, Obora, Sudice, Újezd u Boskovic, Valchov, Vážany a Velenov.

Možná byste nevěřili, že sem přijíždějí i děti ze vzdálenějších míst, jako jsou třeba Cetkovice, Okrouhlá, Pamětice, Skalice nad Svitavou, Suchý, Svitávka, Šebetov a Žďárná. Mnohdy je to proto, že v Boskovicích pracují rodiče žáků, nebo zde bydlí jejich prarodiče, kteří se o děti starají odpoledne po skončení školního vyučování.

Pojďme se projet z boskovického náměstí až do některých obcí a zjistit pár zajímavostí.

Bačov

V lesnaté části Bačovského kopce najdeme v opuštěném lomu paleontologické naleziště.

Hrádkov

Dřív nestával na tomto místě, ale o něco dále v lese. Toto osídlení však bylo zatopeno a dodnes se tam říká U zatopeného mlýnku.

Chrudichromy

Říká se, že svůj název získala vesnice podle toho, že v ní původně žili lidé chudí a chromí.

Jabloňany

V dávné době lemovaly cestu z Černé Hory na Svojanov jabloně. Odtud pochází název.

Knínice u Boskovic

Kostel sv. Marka je zbudovaný na místě slovanského hradiště, prý sem vede podzemní chodba.

Lhota Rapotina

Zaujme kostelík sv. Vavřince, je nejmenší ve střední Evropě s třetí největší střechou tvaru cibule v České republice. Obec má doklady o románském osídlení z 12. století.

Ludíkov

Traduje se, že se obec původně jmenovala Slavíkov.

Mladkov

Obcí protéká řeka Svitava. Vesnička navazuje hned na sousední Skalici nad Svitavou.

Němčice

Stojí zde větrný mlýn holandského typu.

Obora

Součástí obce je malá osada Huť svaté Antonie, poblíž ní najdeme dva významné vrcholky: Malý (jinak zvaný Holý) Chlum a Velký Chlum.

Skalice nad Svitavou

Vede tudy železniční trať Brno-Česká Třebová. Zajímavá je stavba vodárny na nádraží.

Sudice

Archeologové zde našli vykopávky z nejstarších období lidstva.

Újezd u Boskovic

Patří mezi velmi staré osady, o tom svědčí i archeologické nálezy kamenných zbraní.

Valchov

Název obce se odvozuje od valch. Valchy sloužily soukeníkům k valchování sukna. V okolí se dříve těžila železná ruda, uhlí a valchovit (zkamenělá pryskyřice podobná jantaru nazvaná podle Valchova).

Vážany

Nedaleko se nacházejí kopce: Mojetín, Paprč a Vejstice. Teče zde potok Semič.

Velenov

Obec dostala jméno podle ptáčníka Veleny, který získal pozemky od brněnského knížete.

Vratíkov

Jméno obec dostala asi podle jména Vratík. Významné jsou Vratíkovské jeskyně, které se zkoumají už více než 60 let.

Ze kterých obcí dojíždějí spolužáci do vaší třídy? Co sis zapamatoval o některých obcích? Přečti si pověsti z Boskovic a okolí v knize M. Minxové „Pověsti a vyprávěnky z Boskovic“.

Hlavní části obce

Město je rozděleno na pět hlavních částí: Boskovice, Bačov, Hrádkov, Mladkov a Vratíkov.

I když jsou Bačov, Hrádkov, Mladkov a Vratíkov malými vesničkami, nemají tam obecní úřad. Proto jsou správně přiřazeny k Boskovicím.

Bačov má asi 80, Hrádkov 150, Mladkov 310 a Vratíkov 230 obyvatel.

Přibližné počty domů ve vesnicích jsou: Bačov 35, Hrádkov 80, Mladkov 115, Vratíkov 125.

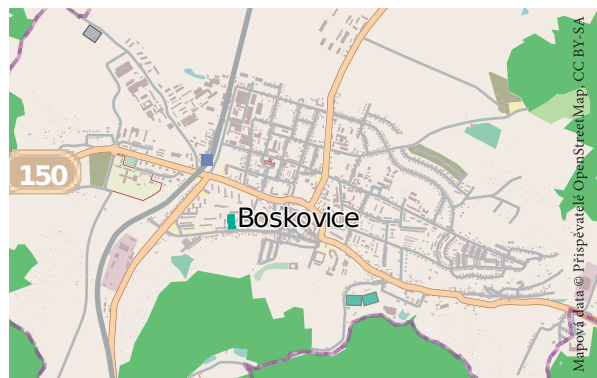
Boskovice v pradávných dobách také nebyly městem. Byly jen malou osadou, která se postupem let zvětšovala a přiřazovala k sobě další části.

Místní obyvatelé si v historii začali menší části města označovat proto, aby se ve městě lépe orientovali.

A tak v Boskovicích můžeme slyšet jména: Bělá, Čížovky, Doubrava, Milánovy, Na Dolech, Na Kamenici, Na Střelnici, Na Zahradách, Pílské údolí, Podhradí, Podlesí, Pod Oborou, Rovná, Šmelcovna, U nemocnice, Vinohrádky, Židy.

Některé názvy zůstaly pouze lidové. Z jiných názvů se dnes stala oficiální jména ulic. Z dalších i oficiální názvy městských částí.

V posledních letech si spousta lidí staví nové domy na okrajích města. Tak vznikají další nové ulice s novými názvy, nebo zcela nové části města.

*Pojmenuj hlavní části Boskovic. Co o nich víš? Kolik obyvatel mají hlavní části?
Proč jsou k Boskovicím přiřazeny i menší vesničky? Ve které části Boskovic je naše škola?
Pojmenuj místní názvy částí Boskovic. Ve které části Boskovic bydlíš?
Vysvětli, jakým způsobem se zvětšuje město Boskovice.*

Uliční síť

V minulosti spojovaly různá místa prašné cesty. Byly ve vesnicích, městech i mezi obcemi. Postupem doby lidé chtěli často využívané cesty zpevnit. Nejprve to bylo kamením a sutí ze stavby domů. Později vymýšleli různé speciální povrchy. Jak přibývalo míst, začali si je lidé různě pojmenovávat a označovat. A tak vznikaly názvy vesnic, měst, ulic, náměstí.

Ulicím s velkým dopravním provozem říkáme dopravní tepny.

Nejvíce zatíženou silnicí v Boskovicích je západo-východní spojnice, kterou tvoří ulice Otakara Kubína, Komenského, Kapitána Jaroše, Sušilova a Dukelská.

Velmi významnou příjezdovou komunikací od jihovýchodu je ulice Mánesova, která končí na světelné křižovatce u hotelu Slavie.

Od severu je to ulice Havlíčkova, která ústí v křižovatce pod poštou.

Tudy prochází další frekventovaná silnice vedoucí městem. Začíná na křižovatce u hotelu Slavie, spojuje ulice Nádražní, Sokolská, Hybešova, nám. 9. května, Průchodní a Lidická.

Z uvedených dopravních tepen vyraží jako větvičky stromů další ulice, uličky a náměstí.

V celém městě je jich zatím 94.

*Po čem se dříve ve vesničkách a městech jezdilo? Jak vypadaly silnice?
Je uliční síť v Boskovicích hustá?
Kudy vede cesta s největším dopravním provozem v Boskovicích?
Popiš svoji cestu do školy pomocí názvů ulic.
Zajděte si do ulic, které vedou nejbližší vaší škole. 5 minut počítejte, kolik kolem projede aut.*

Spojení obce se sousedními obcemi

Boskovickou železniční stanici najdeme na ulici Nádražní, v těsné blízkosti autobusového nádraží. Je na trati Skalice nad Svitavou–Chornice.

Městské i vzdálenější přepravě slouží doprava autobusem. Autobusové nádraží se nachází naproti železniční stanici. Ve městě je rozmístěna i řada autobusových zastávek, většinou v důležitých částech města.

Dříve spojení s jinými lidmi představovalo buď osobní setkání, nebo listovní zásilka. K posílání dopisů a balíčků nám slouží pošta. Boskovická pošta je umístěna na ulici Hybešova. Poštovní směrovací číslo Boskovic je 680 01.

Dnes navazujeme spojení také mobilem (volání, SMS, MMS) a elektronicky (e-mail, facebook, skype). Na internetu si snadno můžeme najít nejrůznější informace.

Které dopravní prostředky znáš? K jaké dopravě slouží?

Najdeš v Boskovicích vlakovou zastávku, autobusové nádraží, poštu, telefonní budku?

Která důležitá telefonní čísla znáš? Znáš telefonní číslo rodičů? Znáš telefonní číslo školy?

Radnice, obecní úřad

Budova radnice byla postavena ve 2. polovině 15. století. Pyšní se 44 m vysokou radniční věží. Ve věži bydlel strážný, který ohlašoval čas. V budově radnice býval kdysi okresní soud, ve sklepě mučírna a věznice. Před radnicí byli k pranýři přivazováni odsouzení.

Radnici najdeme v horní části Masarykova náměstí. Od roku 2010 je možné vystoupat 106 schodů až na ochoz věže, který slouží jako výborné místo k výhledu do okolí.

Dnes se v radnici nachází městský úřad, Galerie Otakara Kubína a informační středisko.

Zaměstnanci úřadu mají za úkol starat se o správný chod celého města. Zajišťují různá potvrzení a doklady, vedou evidenci obyvatelstva. V čele úřadu stojí starosta. Je volený zastupitelstvem. Zastupitelstvo si na čtyři roky volí sami obyvatelé ve volbách. Úkolem zastupitelů je dělat vše potřebné, co občanům města pomáhá ke spokojenému životu.

Kde se nachází Městský úřad Boskovice? K čemu dříve radnice sloužila?

Co zajímavého ti nabízí radniční věž? Co patří k úkolům městského (obecního) úřadu?

Zdraví a bezpečnost občanů

Zdraví člověka je ten největší dar, jaký si kdo může přát. Proto je povinností každého, aby o své zdraví dobře pečoval.

Když máme nějaké zdravotní obtíže, vyhledáme svého obvodního lékaře. V Boskovicích navštěvujeme lékaře v nemocnici, ve zdravotnických zařízeních Hippokrates, na Smetanově ulici, nebo v privátních lékařských ordinacích. Nemocnice Boskovice nabízí velkou řadu odborných vyšetření, provádí operace, pacienti využívají lůžkové oddělení. Léky si kupujeme v lékárnách.

Víš, kde je v Boskovicích nemocnice? S kým k lékaři chodíš?

Jak je možné předcházet běžným onemocněním?

Kultura a sport v obci

Každý člověk si po práci potřebuje odpočinout.

V Boskovicích je celá řada zařízení, která slouží lidem k odpočinku a rozvoji zájmů.

Čtenáři všeho věku navštěvují knihovnu. Kulturní středisko a sokolovna nabízejí divadelní představení a koncerty. Filmovým divákům slouží kino Panorama a letní kino. Zájemci o historii ocení muzea a historické památky.

Sportovci přivítají množství sídlištních hřišť, fotbalový stadion, posilovny, tělocvičny, krytou sportovní halu, zimní stadion, městské lázně, koupaliště a tenisové kurty.

V Boskovicích je také hvězdárna, ze které můžete pozorovat třeba i planetku Boskovice.

Co děláš ve svém volném čase?

Víš, kde je v Boskovicích knihovna?

Jsi jejím čtenářem? Byl jsi v Boskovicích v kině? Kde je najdeme?

Zajímáš se o některý sport? Kde je možné v Boskovicích sportovat?

Výrobní podniky v obci

Víte, kde pracují vaši rodiče? Někteří pracují na úřadě, jiní v obchodech. Další u policie, ve škole, ve zdravotnictví, ve službách, v zemědělství. Někteří ve výrobních podnicích nebo ve stavebnictví. Boskovické výrobní podniky jsou různorodé.

Dlouholetou tradici má podnik Minerva Boskovice.

Vyrábí průmyslové šicí stroje. Dále zde můžeme najít firmy DEAS, Junker, ITAB, Novibru a další. Pekárna zajišťuje pečivo všeho druhu. Lidokov vyrábí svítidla.

V Boskovicích je také řada drobných živnostníků, kteří sami vyrábějí drobnější věci, nebo zajišťují služby občanům. Na příklad švadleny, cukráři, stolaři, klempíři, sklenáři, obuvníci, kadeřnice a další. V dnešní době není problém vyhledat si adresu jejich dílny na internetu.

Pracují tvoji rodiče v některém výrobním podniku v Boskovicích?

Co znamená výraz drobný živnostník? Čím se zabývá?

Zemědělství v obci

Poloha Boskovic umožňovala už pravěkým osídlencům využívat půdu k rozvoji zemědělské činnosti. Ještě počátkem 20. století patřilo zemědělství k hlavní obživě tehdejších obyvatel.

Půdní podmínky v okolí Boskovic tvoří hnědozemě a v částech Boskovické brázdy černozemě. Ve vyšších polohách Dražanské vrchoviny jsou to hnědé kyselé půdy.

Během posledních let prošla zemědělská produkce v Boskovicích velkými změnami. Byl zrušen školní statek při zemědělské škole. Zůstali jen drobní živnostníci, kteří si obdělávají soukromá políčka poblíž města pro svoji potřebu. Mnozí lidé si oblíbili chov koní pro vlastní potěšení. Koníci pomáhají i pohybově postiženým dětem.

V několika okolních vesnicích (Rozseč, Knínice, Lysice, Skalice, Sebranice, Benešov) se větší zemědělská výroba udržela. Na polích uvidíme kukuřici, brambory, pšenici, ječmen, žito, řepku olejku a cukrovou řepu. Lidé obdělávají polnosti zemědělskými stroji. Stále pokračuje chov skotu (Olešnice) a výkrmna prasat a kuřat. V teplejších místech se daří ovocným sadům.

Řada Boskovských, kteří bydlí v domcích, si na svých zahrádkách pěstuje zeleninu, mají vysazené ovocné stromy a keře. Na dvorcích chovají slepice, králíky, často i prase.

V sousedních vesnicích chovají ještě kachny, husy, krůty a kozu. Pár soukromých hospodářů založilo chov ovcí nebo krav. Stáda můžeme vidět cestou z města. V nepřístupných lesních plochách pomáhají koně při těžbě dřeva.

Je třeba si uvědomit, že bez náročné a namáhavé práce zemědělců bychom neměli dostatek potravin.

*Viděli jste někdy v okolí stádo krav, ovcí nebo koní?
Co tam dělají? Jaké užitkové plodiny se pěstují v okolí?*

Životní prostředí v obci

V obci, která dobře pečuje o své prostředí, se cítí občané příjemně. Boskovice leží v krásné krajině plné přírodních a historických zajímavostí. Často sem míří turisté za poznáním i odpočinkem. Aby bylo prostředí města čisté a zdravé, musejí všichni udržovat pořádek a chovat se podle určitých pravidel.

Čistotě města pomáhají odpadkové koše a kontejnery, kam odkládáme drobnější odpad. Už ve škole se děti učí, jak se odpad třídí. Komunální odpad se odváží na skládku do Doubrav a do sběrného dvora na ulici Chrudichromská.

Zdravému prostředí slouží čistírna odpadních vod na konci města u silnice směrem na Lhotu Rapotinu. Voda se zde upravuje, aby ji mohli lidé znovu používat.

Prostředí Boskovic zpřístupňují parky. Největší najdeme u zámeckého skleníku a v okolí letního kina. Už několik let slouží odpočinku park u kostelíku Všetech svatých pod poštou. V létě je zpřístupněný zámecký park. Po celém městě je vysazeno velké množství stromů a květinových záhonů. Malé parčíky i s dětskými hřišti se nalézají na sídlištích.

Obyvatelé města rádi využívají přilehlé lesy. Lesopark kolem Hradního kopce, lesopark Doubrava, les a louky na Vinohrádkách, polní cesta k parčíku u zázračné studánky Otylky, chatová oblast na Čížovkách, na Rovné, Dva dvory a arboretum Šmelcovna slouží k procházkám, odpočinku, vyjíždkám na kole, sběru hub a příjemnému pobytu.

Poradte rodičům, jak nakládat s odpadem a pečovat o životní prostředí.

*Byli jste někdy v některém parku v Boskovicích?
Jak mohou lidé přispívat k příjemnému a zdravému prostředí ve městě?*

Co víme o minulosti obce

Mnohé archeologické nálezy v Boskovicích a okolí svědčí o tom, že na tomto území pravěcí obyvatelé žili už v nejstarších dobách (ve starší době kamenné).

Boskovice vznikly jako trhová osada pod hradem a o vzniku jména existuje více teorií.

Ve slovanské době hradištní byly na území dnešních Boskovic založeny nejméně čtyři osady.

Soudí se, že obyvatelé všech těchto osad pocházeli z jednoho slovanského kmene a po svém praotci Bozkovi se nazývali Bozkovici. Asi někdy v 9. století si vybudovali tvrz na Hradním kopci – na Baště (z obranných důvodů na nejvyšším bodě v okolí).

První písemný záznam, který obsahuje označení „z Boskovic“, se objevuje v roce 1222, píše se o Jimramovi z Boskovic. Původní hrad Boskovice byl zbudován asi již počátkem 13. století Lambertem, synem Jimrama. Zakladatelem rodu byl zřejmě Atluš, nejstarší známý předek Boskoviců, Jimramův otec (možná Velenův praděd).

Podle pověsti je ale tvůrcem jména Boskovice ptáčník Velen, který vystavěl hrad na Baště a pojmenoval ho Boskovice. Podle historiků však Velen žil až v polovině 13. století.

Ať už to bylo tak či onak, páni z Boskovic byli velice významným rodem na Moravě.

Jak šel čas, střídali se i páni a majitelé boskovického panství.

Počátkem 15. století původní majitele na chvíli vystřídali páni z Kunštátu.

Pak se opět vrací Boskovicové. Kryštof, syn Ladislava z Boskovic, se zadlužil a v 16. století prodal Boskovice Němci – Šimonu Ederovi ze Štiavnice. Šimon marně hledal drahé kovy na blízkém kopci Zlatník. Jeho syn Vít Eder prodal panství pánům ze Zástřizel.

Sňatkem Zuzany Kateřiny Liborie ze Zástřizel s Valterem Xaverem z Ditrichštejna přecházejí Boskovice koncem 17. století do vlastnictví rodu Ditrichštejnů. Valter byl o 41 let mladší než Zuzana a byl jejím třetím manželem.

Od poloviny 18. století se v listinách hovoří o „městu“ Boskovice.

Zuzana a její druhý manžel Jan Bohuš ze Zástřizel dali postavit na místě zvaném Sychrov dominikánský klášter s kostelem. František Ditrichštejn ho pak nechal počátkem 19. století přestavět na zámek.

Od poloviny 19. století se Boskovice stávají panstvím rodu Mensdorffů. Je to po svatbě hraběnky Terenzie z Ditrichštejna s Alfonsem Mensdorff-Pouilly.

Potomkům rodiny Mensdorff-Pouilly patří boskovický zámek s přílehlými pozemky a budovami i dnes.

Ve 14. století se v Boskovicích objevují i první Židé. Boskovice byly od středověku až do nové doby jedním z nejvýznamnějších středisek židovského osídlení na Moravě. K rozvoji židovské obce v Boskovicích dochází od 16. století. Židé žili v ghettu, což byla samostatná čtvrť oddělená zábrany od křesťanského města. Židovští obyvatelé měli vlastní synagogu, hřbitov, školu, studnu, kašny, mikve, lázně, byli šikovnými řemeslníky a obchodníky.

V Boskovicích žily významné osobnosti židovského původu. Mnozí se proslavili i v cizině. Židovské městečko se rozvíjelo až do počátku 2. světové války, kdy došlo k obrovské celosvětové židovské tragédii vlivem Hitlerovy nacistické genocidy.

Na památku obětí 2. světové války jsou ve městě i na hřbitově pomníky a pamětní desky.

Navštívil jsi už zříceninu hradu nebo zámek v Boskovicích?

Ve kterém roce se objevuje první písemný záznam o Boskovicích? Kolik je to let?

Kdo postavil hrad v Boskovicích? Co znamená pojem židovské město?

Pověsti o obci a okolní krajině

Pověst o Velenovi

V dobách, kdy ještě voda ve studánkách a potůčcích byla tak čistá, že se jí mohl zatoulaný poutník napít, a lesy byly tak zrádné, že se v nich i domácí mohli ztratit, žil ptáčník Velen.

Svoji chaloupku měl daleko v lese ukrytou před ostatními. Cestu k ní znal jen on. Každý den se vydával na číhanou mezi stromy, kde líčil pasti – vějičky na ptáčky. Byly to lepem pomazané proutky větviček. Ptáček se na proutek přilepil a Velen ho chytil do klícky. Další den už ptáček zpíval na trhu pod kopcem a pak pro potěšení kdejaké dívence doma.

V ten samý čas se vydal brněnský kníže s družinou na lov zvěře. Mnohdy se mu přihodilo, že zajel velmi daleko od svého sídla.

Jednou lovce dovedla cesta za jelenem severně od Brna podél říčky Bělé do lesů tak hustých, jaké dosud nespatri. Kníže byl divokou jízdou tak zaujatý, že si vůbec nevšiml, že je široko daleko sám. Unavený bloudil lesem, až najednou narazil na chýši ptáčníka Veleny.

Ptáčník byl celý překvapený, co to k němu přišlo za zaprášeného, zemdleného a o nocleh žádajícího pocestného. Pozval ho ke svému stolu a nabídl mu jídlo. Cizinec se občerstvil, trochu si odpočinul. Začal vyprávět o své cestě. Velen se nevyptával, kdo je. Z řeči vyrozuměl, že muž je urozeného rodu.

Ještě pána vykoupal v nedaleké tůňce. Voda a dubové větvičky, kterými lovce potíral, příjemně osvěžily. Velen pak usadil návštěvníka na polštářek a rozčesával jeho dlouhé vlasy dřevěným hřebenem.

Druhého dne ptáčník ukázal cizinci cestu k Brnu. Ten mu děkoval za všechny služby. Připomínal mu, že až přijede do Brna, ať ho jistě navštíví na knížecím hradě. U stráže se má prokázat tímto dřevěným hřebenem. A rozloučili se.

Po nějaké době se Velen opravdu vydal na brněnský trh prodat pár klecí s ptáčky. Došel k hradu, prokázal se strážím hřebenem a ti ho doprovodili do přijímacího sálu. Jaké bylo Velenovo překvapení, když spatřil cizince – samotného brněnského knížete.

Dlouho spolu rozprávěli jako nejbližší přátelé. A protože kníže byl Velenovi vděčný za svůj život, povýšil ho do šlechtického stavu. Daroval mu kopec, kde měl Velen číhadla na ptáčky, společně se širokým okolním územím. Doporučil mu, ať si tam vystaví hrad.

Velen hrad opravdu stavěl. V místech zvaných Bašta. Při práci si zranil palec u nohy. V bolesti zakřičel: „Už nikdy nebudu chodit bosko více!“ Od té doby se hrad a město pod ním zve Boskovice.

Kde je místo, kterému se říká Bašta?

Přečti si O založení hradu Boskovice v knize Z. Peši „Pověsti a pohádky od Svitavy od Svratky“. Znáš nějakou jinou pověst z okolí?

Poznávání okolní krajiny

Už významní hudební skladatelé ve svých dílech opěvovali krásu svého domova. Připomeňme si píseň Kde domov můj skladatele Františka Škroupa. Poprvé zazněla v divadelní hře Fidlovačka Josefa Kajetána Tyla a stala se státní hymnou České republiky. A neméně známou je symfonická báseň Vltava, kterou napsal Bedřich Smetana.

Krajina našeho domova je krásná. Měli bychom ji na svých vycházkách co nejlépe poznat.

Kopce a lesy Dražanské a Českomoravské vrchoviny lemuji údolí Boskovické brázdy. Okolní krajinou se vinou řeky Svitava a Svratka. Větší vodní plochy zabírají vodní nádrž Boskovice a vodní nádrž Letovice (zvaná Křetínka).

Východně od Boskovic leží hezké historické městečko Kunštát na Moravě. Severovýchodně, na soutoku Svitavy a Křetínky, leží Letovice. Severně najdeme Velké Opatovice a Jevíčko, to už patří do okresu Svitavy. Na východě je okresní město Prostějov. Na jihu pak naše okresní město Blansko. Ještě více na jih je naše krajské město Brno.

Pěknou vyhlídku na krajinu v okolí Boskovic nám poskytne rozhledny. Zvláště v posledních letech je jejich navštěvování ve velké oblibě.

Připomeneme si jen některé. Rozhledna na Malém Chlumu u Obory, rozhledna Veselice-Podvrší, Burianova rozhledna v Rudce u Kunšátu, rozhledna Klucanina u Tišnova, rozhledny Čebín a Čebínka, rozhledna Babylon u Kozárova, rozhledna Karasín u Bystřice nad Pernštejnem, rozhledna Babí lom u Lelekovic a rozhledna Horní les u Nyklovic.

Nesmíme zapomenout, že nedaleko Boskovic najdeme rozsáhlé území Moravského krasu. Je to největší krasová oblast České republiky. Je zde více než 1 600 jeskyní a pět z nich je zpřístupněno veřejnosti. Jeskyně Balcarka, Kateřinská jeskyně, Punkevní jeskyně, Sloupsko-šošůvské jeskyně a jeskyně Výpustek.

Co se ti v krajině okolo tvého domova nejvíce líbí?

Už jste byli na rozhledně? Kde to bylo?

Přečti si některé moravské pověsti v knize K. Bufkové-Wanklové „Z Ječmínkovy říše“.

Voda v krajině

Největší řekou Boskovicka je Svitava. Pramení kousek od obce Javorník. Klikatí se okresem Blansko od severu k jihu. V Brně ústí do řeky Svatavy. Cestou se do Svatavy vlévá mnoho řek, říček a potoků. Největšími přítoky jsou Křetínka, Bělá a Punkva. Označení řeky má ve svém názvu i několik měst a vesnic, které leží podél toku. Řeku využívají ke své zábavě vodáci.

Do řeky Svatavy se nedaleko Lhoty Rapotiny vlévá říčka Bělá. Bělá pramení poblíž obce Benešov. Na jejím toku vybudovali v roce 1989 vodní nádrž Boskovice. Jde o chráněný vodní zdroj, proto je zde koupání zakázáno. Říčka do svého koryta sbírá vodu z mnoha potoků.

Východně od Boskovic najdeme v obci Suchý rekreační oblast u Sušského rybníku.

Je někde poblíž tvého bydliště vodní nádrž nebo rybník? Jak se jmenuje? Vyhledej si zajímavosti o řece Punkvě. Přečti si pověst O Macoše.

Co dokáže déšť

Koloběh vody v přírodě představuje neustálé doplňování vláhy. Voda se odpařuje z pevniny a zase padá v podobě deště zpět. Poslední roky často dochází k velkým výkyvům teplot, při nich mohou vznikat i nečekané živelné pohromy. Prudké přívalové deště přinesou na zemi velké množství vody. Voda se nestačí vsakovat do země, nestačí ji odvádět kanalizace, rozlévají se řeky a potoky. Vznikají povodně a záplavy. Voda odnáší vše, co jí přijde do cesty.

Zeptejte se svých rodičů a prarodičů na jejich zkušenosti s tím, co dokáže déšť.

Čistota pramenů a zdrojů pitné vody

Myslíte si, že bylo i za dob vašich prababiček možné ve všech domech otočit kohoutkem a natočit si sklenici vody? Určitě to bylo jinak. Dříve ve městě a na vesnici stály veřejné studny. Sem si lidé chodili pro vodu. Později si lidé kopali soukromé studny u svých domků a ještě později byl do všech bytů přiveden veřejný vodovod.

Voda z boskovického vodovodu je zatím v pořádku a můžeme ji pít. Je to díky tomu, že ve městě dobře funguje úprava pitné vody.

Vodu si musíme chránit a nesmíme ji zbytečně znečišťovat. Vodou musíme také šetřit.

Jak můžeme chránit prameny vody? Čím se znečišťují zdroje pitné vody?

Rekreační oblasti v obci a okolí

Malebná krajina Boskovicka láká místní turisty i návštěvníky z daleka. V oblasti je celá řada chalup a chat, které obývají o víkendech a dovolených rekreanti z Brna či jiných velkých měst.

Už léta stávají v rekreačním středisku u rybníku Suchý karavanisté. Vykoupat se můžeme v Šebetově, Letovicích, Újezdu u Boskovic, ve Velkých Opatovicích nebo na Křetínce. V Boskovicích slouží k odpočinku centrum Červená zahrada.

Zimní rekreaci na Suchém, Benešově a Kořenci zpestří běžkařské tratě. Sjezdoví lyžaři se mohou vyřádit v Olešnici na Moravě, v Hodoníně u Kunštátu a v Hořicích u Blanska.

Jak trávíte svůj volný čas? Vysvětli slovo rekreace. Byli jste někdy s rodiči na rekreaci?

Máte raději rekreaci v létě nebo v zimě? Kde se mohou rekreanti ve vašem okolí ubytovat?

Která zařízení umožňují turistům stravování?

Viš o některých akcích, na které přijíždí do Boskovic a okolí mnoho návštěvníků?

Historické památky v krajině

Ve městě a okolí je opravdu celá řada zajímavých historických památek a nelze je všechny na tomto místě vyjmenovat.

Mezi nejstarší v Boskovicích patří romantická zřícenina boskovického hradu a kostel sv. Jakuba ze 14. století. Dále kostelík Všech svatých a radnice z 15. století. V židovské čtvrti je to dům U Templu č. 3/5, kde se zachovala i rituální lázeň mikve z 16. století. Ze 17. století pak židovská synagoga maior a nejstarší náhrobek na židovském hřbitově.

Boskovice mají i svůj betlém. Vyrobil ho Jaroslav Koutný a postavičkám vdechl podobu některých boskovických obyvatel, se kterými se v životě setkal.

Pohádkovou dobu princezen a princů nám připomenou krásné zámky nedaleko Boskovic: v Kunštátě na Moravě, v Letovicích, v Lysicích a v Rájci nad Svitavou.

Zajímavou technickou památkou je kamenný most nad železniční tratí ve Svitávce. A za zmínku stojí i větrný mlýn na Kořenci. Anebo vodárenská věž v Letovicích.

Lidovou architekturu z 18. století nám představí rychta se starou historickou sýpkou, tzv. žondrem, v Sebranicích.

Je vidět, že kraj, který ve svých básních opěvoval i básník František Halas, má mnoho krásy.

Navštívili jste některou z vyjmenovaných památek a zajímavostí?

Víte, kdo byl František Halas a kde je pohřben?

Prohlédni si historické fotografie v knize J. Bránského „Boskovice v proměnách času“ a J. Klenovského „Židovská čtvrť v Boskovicích“.

Jak se město a okolí mění

Při čtení jednotlivých kapitol této čítanky jsme se dozvěděli o minulosti Boskovic a okolí, ale hlavně jsme probrali současný stav. Z řádků jsme poznali, že během života se mění i prostředí, ve kterém lidé žijí.

Často novými stavitelskými nápady zcela změním vzhled krajiny a ovlivním i živočichy, kteří zde mají svoje přirozené teritorium. Všichni si pak zvykají na nové podmínky.

Boskovice bývaly kdysi trhovou osadou, dnes jsou městem s jedenácti tisíci obyvatel. V některých okolních vesničkách si mladí lidé staví nové domky a obce zakládají nové ulice. V jiných se zase opravují domy staré, aby sloužily moderním účelům. Někteří lidé se stěhují z vesnice do města, jiní z města na vesnici. A život běží stále dál.

Velkou změnu zaznamenává neustále doprava. Dříve lidem musely stačit vlastní nohy a koňské povozy. Dnes je na silnicích čím dál větší počet aut a oblohu křížují letadla. Provoz ovlivňuje nejen lidi, ale i celou přírodu. Říkáme, že se životní tempo zrychluje. Všechno jezdí rychleji, lidé mají stále méně času na své zájmy, mnohdy i na odpočinek. Je to velká škoda. Vždyť právě z textů čítanky jsme poznali, jak je Boskovicko pěkné a zajímavé. Kolik je toho k vidění. A co potom celá naše země?

Velmi zajímavé bývá vypravování pamětníků, kteří vzpomínají, jak bylo v našem městě nebo vesnici ve starých dobách. Můžeme pak snadněji porovnávat život dříve a nyní.

Jednou budete i vy dospělí a budete mít vliv na život ve městě či obci, kde budete bydlet.

Přeji vám, aby váš život byl spokojený a šťastný.

Změnilo se během tvého života něco ve tvém okolí? Co bys chtěl změnit nyní?

Vedou změny vždy k lepšímu?

Požádej své rodiče nebo prarodiče, aby ti vypravovali o změnách, které si pamatují.

Které kapitoly tě v čítance nejvíce zaujaly? A proč? Co sis z čítanky zapamatoval?

Zkus si o některé zajímavé informace z čítanky najít více na internetu.

Obsah

Obecná část

1. Orientace v místní krajině

Domov a svět.....	1
Okolí školy.....	2
Okolí domova.....	2
Polední stín.....	3
Světové strany	3
Na vyhlídce.....	4

2. Domov, obec

Poloha obce v krajině.....	5
Dopravní značky, dopravní kázeň.....	6
Spojení obce se sousedními obcemi.....	6
Dopravní nehoda.....	7
Radnice, obecní úřad	8
Služby v obci.....	8
Zdraví a bezpečnost občanů.....	9
Kultura a sport v obci	9
Zemědělství v obci	10
Výrobní podniky v obci	11
Životní prostředí v obci.....	11
Co víme o minulosti obce.....	12
Pověsti o obci a okolní krajině	12

3. Krajina mého domova

Poznávání okolní krajiny	13
Voda v krajině	14
Co dokáže déšť.....	15
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	15
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	15
Historické památky v krajině	16
Jak se obec a okolí mění	16

Město Boskovice

4. Orientace v místní krajině

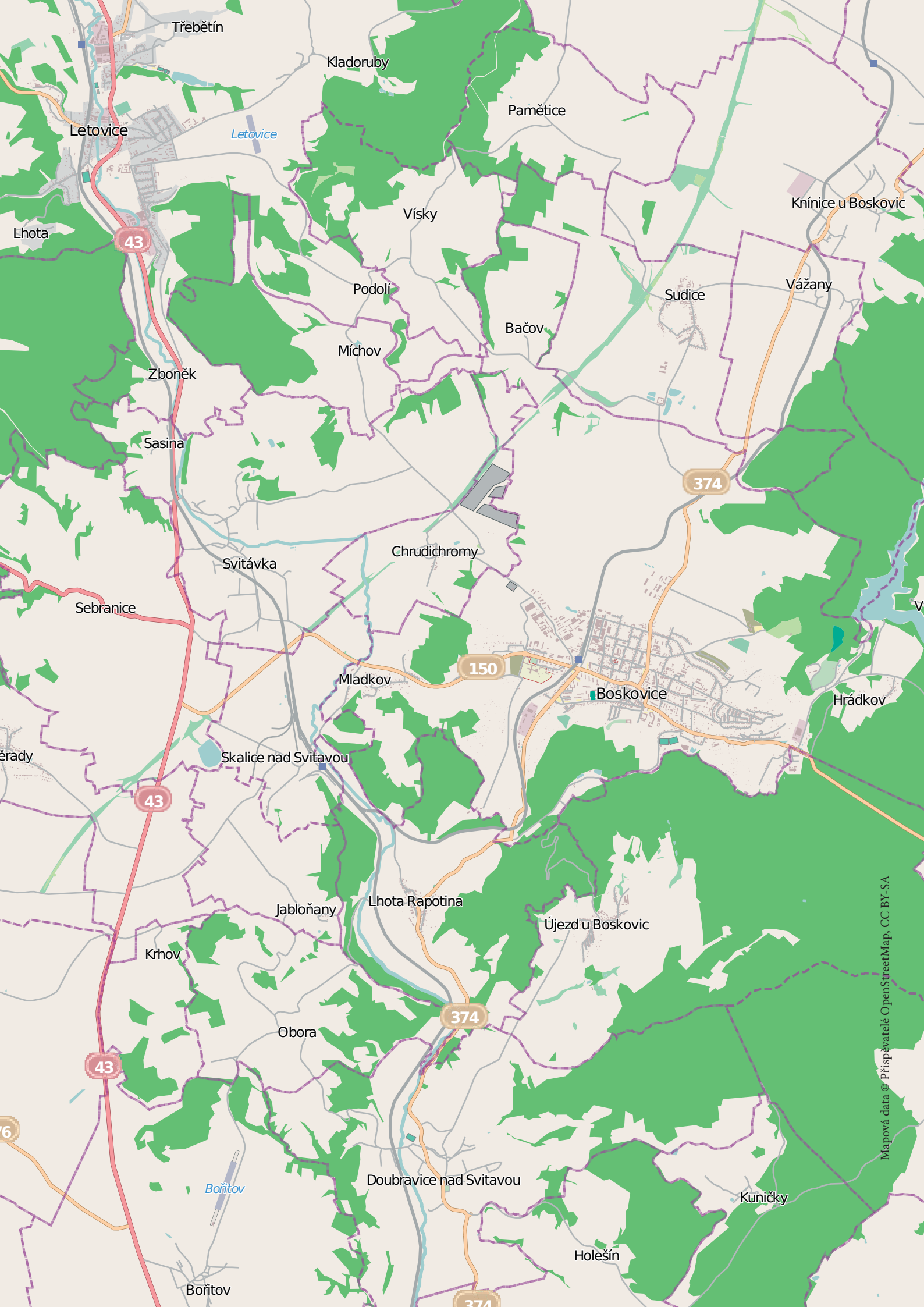
Domov a svět.....	17
Okolí školy.....	17
Okolí domova.....	18
Na vyhlídce.....	18

5. Domov, obec

Poloha obce v krajině	19
Sousední obce	20
Hlavní části obce	21
Uliční síť.....	22
Spojení obce se sousedními obcemi.....	22
Radnice, obecní úřad	23
Zdraví a bezpečnost občanů.....	23
Kultura a sport v obci	23
Výrobní podniky v obci	24
Zemědělství v obci	24
Životní prostředí v obci.....	25
Co víme o minulosti obce.....	25
Pověsti o obci a okolní krajině	27

6. Krajina mého domova

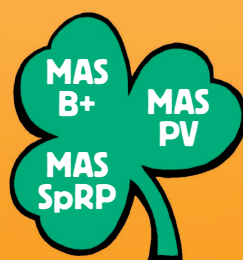
Poznávání okolní krajiny	28
Voda v krajině	29
Co dokáže déšť.....	29
Čistota pramenů a zdrojů pitné vody.....	29
Rekreační oblasti v obci a okolí.....	30
Historické památky v krajině	30
Jak se město a okolí mění	31

V rámci projektu byly vytvořeny tyto čítanky prvouky:

Součástí projektu je i Čítanka vlastivědy Boskovicka, Čítanka vlastivědy Poličska, pexeso a kvarteto.

PROJEKT

Venkov – můj domov aneb „Viš, kde žiješ?“

JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKOU UNIÍ

Z EVROPSKÉHO ZEMĚDĚLSKÉHO FONDU PRO ROZVOJ VENKOVA

v rámci osy IV LEADER, opatření IV. 2.1 Realizace projektů spolupráce

Programu rozvoje venkova ČR

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí.